

HRVATSKO
KATOLIČKO
SVEUČILIŠTE
ZAGREB
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
ZAGREBIA

Detailed Course Syllabus

Academic year:

2024/2025

Semester:

Summer semester

Study Program:

Sestrinstvo (I) (elective)

Komunikologija -

Interkulturalna

komunikacija i

novinarstvo (R) (elective)

Povijest (R) (elective)

Sestrinstvo (R) (elective)

Year of study:

4

I. BASIC COURSE INFORMATION

Name: Teologija kulture

Abbreviation: IZBD269

ECTS: 3

Code: 278422

Prerequisites: No

Total Course Workload

Teaching Mode

Total Hours

Lecture

30

Class Time and Place: HKS - according to the published schedule

II. TEACHING STAFF

Course Holder

Name and Surname: Vujica Kristina

Academic Degree:

Professional Title: naslovni docent

Contact E-mail:

kristina.vujica@unicath.hr

Telephone:

Office Hours: According to the published schedule

Course Assistant

III. DETAILED COURSE INFORMATION

Teaching Language: Hrvatski

Course Description

Hitnost promišljanja teme kulture prisutna je još od sloma komunističkog režima, a nakon planetarnog zahvata globalizacije postaje još hitnijom. Razlog tome je (kako i brojna literatura progovara) izostanak povjerenja u društvo i zajedničko dobro te izbjeglištvo u nutrinu. Psihoanalitičari često navode da se u novije vrijeme glavne pritužbe vrte oko 'gubitka ega' ili osjećaja praznine, tuposti, jalovosti, nepostojanja svrhe ili gubitka samopoštovanja. (Ch. Taylor) S pravom je Michael Paul Gallagher nakon rušenja statua Lenjina i Marxa u zemljama komunističkog bloka postavio pitanje: *Što će zauzeti njihovomjesto? Hoće li nevidljivi idoli preuzeti još veću moć?* Okrenutost sebi nije izrodila novu društvenu snagu, nego nemisleće društvo utopljeno u zabavu koja rađa apatiju, sebičnost, anksioznost i besmisao, a pojam Boga se shvaća kao dosadni 'party breaker'. Međutim, pokazalo se da u okrenutosti sebi, bez Boga, rađa nihilizam u kojem danas (prema mnogim autorima) živimo. Ovdje se kultura promišlja iz filozofsko-teološke perspektive, najprije ontološki, a zatim i kao antropološku i društvenu stvarnost. Sam pojam kultura izrasta iz pojma kult što u sebi sadržava okrenutost štovanju života unutar kojega čovjek proširuje i osmišljava svoj prostor življenja. Kultura je dakle ontička nužnost, oblikovanje sredstva pomoću kojeg čovjek može doći u ravnotežu sa sobom i sa svijetom. (H. Burger) Stoga kolegij zahvaća problematiku prožetosti vjere i kulture koja se događa najprije u samome čovjeku kao tražitelju beskonačnoga. Sažetost te potrage skriva se u pojmu Boga koji u ljudskim kategorijama ima svoju povijest i utjecaj na čovjekovu kulturu. Međutim i sam čovjek svojim angažmanom utječe na razumijevanje pojma Boga i tako oblikuje svoj vlastiti prostor bivanja. Tu se tematika dotiče religiozne potrage za beskonačnim, dok u evanđelju promatra kršćansko oblikovanje kulture i kulturu vjere. Ona ima svoje implikacije kroz pitanja smisla i svetoga koja najdublje povezuju čovječanstvo neovisno o tradiciji kojoj pripadaju kao i sekularni svijet koji također zahtijeva simbole smisla i svetoga. Kolegij se u svakoj temi orijentira prema ontološkom promatranju problematike da bi je potom razvio u antropološkom i društvenom kontekstu. Taj korak natrag zahtijeva i analizu suvremene kulture u teološkom i filozofskom ključu kroz autore navedene u bibliografskim jedinicama. Na tu analizu se nadovezuju dvije ključne teme kojima kolegij pristupa kao što su nasilje i moć te ateizam, a koje zalaze u dubinu problematike suvremene kulture. No najdublja i sveproširena tema, koju se pretpostavlja i onda kada je prešućena ili izbjegavana, je tema smrti. Ona je sveproširena upravo kroz pokušaj njezina prešućivanja ili prekrivanja. Kroz kolegij će se istaknuti čovjekov odnos prema smrti i utjecaj tog odnosa na kulturu. Na tom tragu kolegij će iskristalizirati čovjekovu potragu za beskonačnim s početka priče gdje se vjera i kultura najdublje prepoznaju, a smrt ih na to uvijek iznova podsjeća. Susret vjere i kulture bogato je prisutna u umjetnosti, a ovdje će se razraditi kroz djela J.R.R. Tolkiena gdje kroz prisutnost mita, simbola i povijesti dolazi do izražaja da vjera nije tek dodatak kulturi, nego njezin najdublji temelj. Svrha ovog kolegija nije unaprijed dati odgovore, nego najprije probuditi pitanja. To uključuje i pronalaženje odgovora koji ne ušutkuju pitanja sve dok je čovjek otvorena egzistencija. Studentima se omogućuje da budu tragatelji, istraživači, kritičari i mislioci koji će dati svoj doprinos ovom kolegiju. Da bi formirali takve poželjne stavove koji nas izvlače iz drijemeža mišljenja, kolegij snažno stavlja naglasak na angažman studenata kao one koji će svoje kritičke stavove temeljiti na znanju i poznavanju problematike kroz spomenuta teološko-filozofska mjesta razmatranju kulture. Time se ujedno stječe vještina čuvanja od jakih izjava prije nego se predmet rasprave dobro promotri, uvažavanje tuđih stavova i raskrinkavanje obojanih zabluda. Na tom tragu kolegij želi polučiti znanstvenu istinu filozofsko-teološkog mišljenja u odnosu na problematiku kulture koja nikad ne prevladava traženja i pitanja. To se između ostalog stječe aktivnom čitalačkom aktivnošću koju ovaj kolegij njeguje i potiče studenta na njegov vlastiti angažman

Educational Outcomes

- Prepoznati, razumjeti i vrednovati odnos vjere i kulture u kontekstu čovjekovih pitanja iz teološke-filozofske perspektive.
- Uvidjeti važnost i kompleksnost odnosa vjere i kulture za samorazumijevanje pojedinca i njegova ponašanja u društvu.
- Napisati strukturiran pismeni rad na temelju izabranog djela iz literature.
- Detektirati i kritički vrednovati suvremena kulturna kretanja kao rezultat odnosa vjere i kulture i u hrvatskom društvu kroz drugi pisani rad i usmene diskusije organizirane na razini kolegija.

Textbooks and Materials

Paul TILLICH, *Teologija kulture*, Ex libris-Synopsis, Rijeka-Sarajevo, 2009. (11-68)

Michael, Paul GALLAGHER, *Clashing symbols. An introduction to faith and culture*, Darton, Longman and Todd, London, 2003. (1-50)

Stella MORRA-Marco RONCONI, *Incantare le sirene. Chiesa, teologia e cultura in scena*, Edizioni dehoniane Bologna, 2019. (17-120)

Required

Charles TAYLOR, *A secular age*, The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts and London, 2007. (423-505)

Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*, (7. prosinca 1965.), u: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 7 2008. (651-727.)

Papinsko vijeće za kulturu, *Vjera i kultura. Antologija tekstova papinskog učiteljstva od*

Lava XIII. Do Ivana Pavla II., Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2010. (399-406;763-772.)

- H. RICHARD NIEBUHR, *Christ and culture*, Harper & Row, 1975.
- I. Željko MARDEŠIĆ, *Rascjep u svetome*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.
- Paul TILLICH, *Courage to Be*, New Haven & London: Yale University Press, 1952.
- Paul TILLICH, *Biblijska religija i potraga za krajnjom zbiljnošću*, KBF, KS, Zagreb, 2016.
- Charles TAYLOR, *Izvori sebstva. Razvoj modernog identiteta*, Breza, Zagreb, 2011.
- Olivier ROY, *Je li Europa kršćanska?*, TIM press, Zagreb, 2020.
- Joseph RATZINGER, *Kršćanstvo i kultura*, Verbum, Split, 2008.
- Jacques MARITAIN, *Religija i kultura*, Tipografija, Zagreb, 1935.
- Stjepan KUŠAR, *Spoznaja Boga u filozofiji religije. B. Welte i božanski Bog*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb, 1996.
- Jakov JUKIĆ (Željko Mardešić), *Lica i maske svetoga: ogledi iz društvene religijologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997.
- Bernhard WELTE, *Filozofija religije*, Matica Hrvatska, Zagreb, 2016.
- Joseph RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2017.
- Jacques ELLUL, *Anarhija i kršćanstvo*, DAF, 2011.
- C. S. LEWIS, *Ukinuće čovjeka*, Verbum, Split, 2022.
- Thomas KUHN, *Struktura znanstvenih revolucija*, Jesenski i Turk, Zagreb, 2013.
- Max SCHELER, *Položaj čovjeka u kozmosu, "Veselin Masleša"- "Svjetlost"*, Sarajevo, 1987.
- Rene GIRARD, *Promatrah sotonu kako poput munje pada*, AGM, Zagreb, 2004.
- Rene GIRARD, *Nasilje i sveto*, Književna zajednica Novog Sada, Novi Sad, 1990.
- Karen ARMSTRONG, *Povijest Boga*, Prosvjeta, Zagreb, 1998.
- DAVIES-DENNY-HOFRIKHTER-JACOBS-ROBERTS-SIMON, *Jansonova povijest umjetnosti*, Stanek, 2008.
- Vladimir JANKÉLÉVITCH, *Smrt*, AGM, Zagreb, 2011., 20.
- Henri DE LUBAC, *Drama ateističkog humanizma*, Ex libris-Synopsis, Rijeka-Sarajevo, 2009.
- Fiorenzo FACCHINI, *Tražitelji beskonačnoga - otkada?*, u: *Religioznost u pretpovijesti*, KS, Zagreb, 2004.
- Hrvoje LASIĆ, *Čovjek u svjetlu transcendencije*, Filozofski niz, Zagreb, 1994.
- Franjo TOPIĆ, *Vjera i kultura*, Katolički bogoslovni fakultet-Glas Koncila, Sarajevo- Zagreb, 2017.
- Michael MARTIN (ur.), *Ateizam*, Zagreb, 2011.
- Hanks KÜNG, *Postoji li Bog?*, Ex libris-Synopsis, Rijeka-Sarajevo, 2008.
- Jürgen MOLTSMANN, *Teologija nade*, Ex libris-Synopsis, Rijeka-Sarajevo, 2008.
- Igor URANIĆ, *Mitologija egipatske knjige mrtvih*, Školska knjiga, Zagreb, 2021.
- Abraham Joshua HESCHEL, *Čovjek nije sam*, Ex libris, Rijeka, 2010.
- Simone WEIL, *Iščekivanje Boga*, Literis, Zagreb, 2010.
- T. S. ELIOT, *Ideja kršćanskog društva*, Verbum, Split, 2005.
- G. K. CHESTERTON, *Vječni čovjek*, Verbum, Split, 2018.
- Tomáš HALÍK, *Vrijeme praznih crkvi. Od krize prema produbljenju vjere*, Ex libris, Rijeka, 2022.
- Peter HEEHS, *Spirituality without God*, Bloomsbury academic, London, 2019.
- Steve ANTINOFF, *Spiritual atheism*, Counterpoint, Berkeley, 2010.
- Simone WEIL, *Težina i milost*, Literis, Zagreb, 2004.
- André COMTE-SPONVILLE, *Ni seks ni smrt. Tri eseja o ljubavi i seksualnosti*, AGM, Zagreb, 2016.

Supplementary

Examination and Grading		
To Be Passed DA	Exclusively Continuous Assessment NE	Included in Average Grade DA
Prerequisites to Obtain Signature and Take Final Exam	Redovito pohađanje nastave – prisutnost na najmanje 70% nastave prema studijskom programu i izvedbenom nastavnom planu Stjecanje minimalnog uspjeha od 35% tijekom nastave unutar zadanih nastavnih aktivnosti – kumulativno ostvareno na dva susreta vezanih uz pisani rad i diskusiju u kontekstu izbora dodatne literature.	
Examination Manner	Brojčana ljestvica ocjenjivanja studentskog rada je: dovoljan (2) – 50 – 64,9% dobar (3) – 65 – 79,9% vrlo dobar (4) – 80 – 89,9% izvrstan (5) – 90% i više	
Grading Manner	Nastavne aktivnosti –1. pisani rad i diskusija (pismeni i usmeni dio) i 2. pisani rad i diskusija (pismeni i usmeni dio). Završni ispit (usmeni).	
Detailed Overview of Grading within ECTS		
IV. WEEKLY CLASS SCHEDULE		
[Predavanja]		
#	Topic	
1	1. Čovjek i kultura - tražitelj beskonačnoga	
2	2. Pojam Boga u oblikovanju kulture i obratno	
3	3. Evanđelje i kultura	
4	Kultura kao pitanje smisla	
5	4. Kultura i sveto	
6	Pisani rad i diskusija na izabranu temu iz bibliografske jedinice	
7	Kultura izvrsnutih vrijednosti	
8	Kultura kao pepeljuga: precijenjena ili podcijenjena	
9	Suvremeni kulturni trendovi	
10	Nasilje i moć kao kontrapunkt kulture	
11	Ateistički smisao za humor	
12	Pisani rad i diskusija na izabranu temu iz bibliografske jedinice	
13	Očijukanje sa smrću: kultura prešućene smrti	
14	Kultura i 'Božja smrt'	
15	Kultura i vjera u umjetnosti: Povijest čovječanstva i objave u djelima J.R.R. Tolkiena	